РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

24 юни 2008 година *

По дело C-188/07

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Cour de cassation (Франция) с акт от 28 март 2007 г., постъпил в Съда на 3 април 2007 г., в рамките на производство по дело

Commune de Mesquer

срещу

Total France SA,

Total International Ltd,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н C. W. A. Timmermans, председател на втори състав, изпълняващ длъжността председател, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts и г-н L. Bay Larsen,

* Език на производството: френски.

председатели на състави, г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н K. Schiemann, г-н P. Kūris, г-н E. Levits, г-н A. Ó Caoimh, г-жа P. Lindh, г-н J.-C. Bonichot, г-н T. von Danwitz и г-жа C. Toader (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-жа J. Kokott,
секретар: г-н M.-A. Gaudissart, началник отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 22 януари 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Commune de Mesquer, от адв. C. Lepage и адв. A. Moustardier, avocats,

— за Total France SA и Total International Ltd, от адв. J.-P. Hordies, адв. C. Smits, адв. M. Memlouk, адв. J. Boivin, адв. E. Fontaine и адв. F.-H. Briard, avocats,

— за френското правителство, от г-н G. de Bergues и г-жа A.-L. During, в качеството на представители,

— за белгийското правителство, от г-жа L. Van den Broeck, в качеството на представител,

— за италианското правителство, от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-н Del Gaizo, avvocato dello Stato,

— за правителството на Обединеното кралство, от г-жа C. Gibbs и г-жа I. Rao, в качеството на представители, подпомагани от г-н J. Maurici, barrister,

— за Комисията на Европейските общности, от г-н M. Konstantinidis, г-н J.-B. Laignelot и г-н G. Valero Jordana, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 13 март 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1 и член 15 от Директива 75/442/ЕИО на Съвета от 15 юли 1975 година относно отпадъците (ОВ L 194, стр. 39), изменена с Решение 96/350/ЕО на Комисията от 24 май 1996 година (ОВ L 135, стр. 32, наричана по-нататък „Директива 75/442“), както и до приложение I към тази директива.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Commune de Mesquer [Община Меские], от една страна, и Total France SA и Total International Ltd (наричани по-нататък заедно „дружествата Total“), от друга, по повод обезщетяването на щетите, причинени от отпадъците, които се разпръскват на територията на посочената община вследствие на корабокрушението на нефтения танкер „Erika“.

Правна уредба

Международноправна уредба

3 Международната конвенция за гражданска отговорност за щети от замърсяване с нефт, приета в Брюксел на 29 ноември 1969 година, изменена с протокола, подписан в Лондон на 27 ноември 1992 г. (ОВ L 78, 2004 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 34, стр. 190, наричана по-нататък „Конвенцията за отговорността“), урежда отговорността на корабособствениците за щети от разливи на устойчив нефт от танкери. Тя установява принципа на тяхната обективна отговорност, ограничена до размер, изчисляван в зависимост от корабния тонаж, и въвежда система за задължително застраховане за гражданска отговорност.

4 Съгласно член II, буква а) от Конвенцията за отговорността тя се прилага за щети от замърсяване, причинени на територията на договаряща държава, включително териториалното ѝ море, и в изключителната икономическа зона на тази държава, определена в съответствие с международното право, или евентуално в района, намиращ се зад границата и прилежащ към териториалното море на държавата, определен в съответствие с международното право и простиращ се на не повече от 200 морски мили от изходните линии, от които се измерва ширината на териториалното море.

5 По смисъла на член III, алинея 4 от Конвенцията за отговорността „не може да се предяви никакъв иск за обезщетяване на щета от замърсяване на основание на тази конвенция или на други основания срещу […] всеки наемател (какъвто и да е, включително наемател по беарбоут чартър), управител или оператор на кораба […], освен ако щетата не е в резултат на тяхно действие или бездействие,

извършено с намерение да се причини щета, или поради неблагоразумие и със съзнанието, че може да се причини такава щета“.

6 Международната конвенция за създаване на Международен фонд за обезщетяване при щети, причинени от замърсяване с нефт, приета в Брюксел на 18 декември 1971 година, изменена с протокола, подписан в Лондон на 27 ноември 1992 г. (ОВ L 78, 2004 г., стр. 40; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 34, стр. 198, наричана по-нататък „Конвенцията FUND 92“), допълва Конвенцията за отговорността, като установява режим за обезщетяване на пострадалите.

7 Международният фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт (наричан по-нататък „FUND 92“), финансиран чрез вноски от предприятията от нефтената промишленост, може да покрие до 135 милиона СПТ (специални права на тираж) за инцидент преди 2003 г. Съгласно член 4 от Конвенцията FUND 92 пострадалите могат да предявяват искове за обезщетение пред съдилищата на държавите, страни по тази конвенция, по-специално когато Конвенцията за отговорността не предвижда отговорност за съответната щета или когато корабособственикът е неплатежоспособен или е освободен от отговорност на основание на посочената конвенция.

8 Протоколът от 2003 г. към Международната конвенция от 1992 година за учредяването на Международен фонд за обезщетение при щети от замърсяване с нефт (ОВ L 78, 2004 г., стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 34, стр. 182) създава допълнителен международен фонд за обезщетение при щети от замърсяване с нефт, известен с наименованието „Допълнителен международен фонд от 2003 г. за обезщетение при щети от замърсяване с нефт“, който заедно с FUND 92 дава възможност да се покриват до 750 милиона разчетни единици за всеки инцидент след 1 ноември 2003 г.

Общностна правна уредба

Директива 75/442

9 Съгласно трето съображение от Директива 75/442 основната цел на всички разпоредби, свързани с обезвреждането на отпадъците, следва да бъде опазването на човешкото здраве и на околната среда от вредните въздействия, причинени от събирането, транспортирането, третирането, складирането и изхвърлянето на отпадъци.

10 Член 1 от Директива 75/442 гласи:

„По смисъла на настоящата директива:

а) „отпадък“ означава всяко вещество или предмет от категориите, установени в приложение I, които притежателят изхвърля, възнамерява или се изисква да изхвърли.

Комисията [...] изготвя списък на отпадъците, принадлежащи към категориите, изброени в приложение I. [...];

б) „производител“ означава всяко лице, чиито дейности генерират отпадъци („първоначален производител“) и/или всяко лице, което осъществява

предпреработка, смесване или други операции, водещи до промяна в естеството или състава на този отпадък;

в) „притежател“ означава производителят на отпадъци или физическото или юридическо лице, което ги притежава;

[…]

д) „обезвреждане“ означава всяка от операциите, предвидени в приложение II А;

е) „оползотворяване“ означава всяка от операциите, предвидени в приложение II Б;

ж) „събиране“ означава прибирането, сортирането и/или смесването на отпадъци за целите на транспортирането.“ [неофициален превод]

11 Член 8 от Директива 75/442 гласи:

„Държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че всеки притежател на отпадъци:

— борави с тях чрез частен или публичен събирач на отпадъци или чрез предприятие, което осъществява операциите, изброени в приложение II А или II Б,

или

— ги оползотворява или ги обезврежда сам в съответствие с разпоредбите на настоящата директива.“ [неофициален превод]

12 Член 15 от Директива 75/442 предвижда:

„В съответствие с принципа „замърсителят плаща“ разходите за обезвреждане на отпадъците следва да бъдат понесени от:

— притежателя, който има отпадъци, които се обработват от събирач на отпадъци или от предприятие, както е предвидено в член 9;

и/или

— предишните притежатели или производителя на продукта, от който са произлезли отпадъците.“ [неофициален превод]

13 Категориите Q4, Q11, Q13 и Q16 от приложение I към Директива 75/442, озаглавено „Категории отпадъци“, включват:

„Q4 Материали, които са били разлети, разпилени, изгубени или са претърпели друга злополука, включително материали, оборудване и други, замърсени в резултат на злополуката

[…]

Q11 Остатъци от добива и обогатяването на суровини (напр. остатъци от минната промишленост, отпадъчни нефтопродукти и др.)

[…]

Q13 Всякакви материали, вещества или продукти, чиято употреба е забранена със закон

[…]

Q16 Всякакви материали, вещества или продукти, които не са включени в горе-упоменатите категории.“ [неофициален превод]

14 Приложение II A към Директива 75/442, озаглавено „Операции по обезвреждане“, е предназначено да изброи операциите по обезвреждане, така както съществуват на практика, докато по същия начин приложение II Б, озаглавено „Операции по оползотворяване“, е предназначено да изброи операциите по оползотворяване.

15 Член 1 и член 15, както и приложения I, II A и II Б от Директива 2006/12/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 5 април 2006 година относно отпадъците (ОВ L 114, стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 16, стр. 45), която кодифицира Директива 75/442 с цел яснота и рационалност, възпроизвеждат упоменатите разпоредби. Директива 2006/12 обаче е приета едва след настъпването на обстоятелствата по главното производство, така че не може да се прилага към спора по главното производство.

Директива 68/414/ЕИО

16 Член 2 от Директива 68/414/ЕИО на Съвета от 20 декември 1968 година относно налагането на задължение на държавите-членки на ЕИО да поддържат минимални запаси от суров нефт и/или нефтопродукти (ОВ L 308, стр. 14), изменена с Директива 98/93/ЕО на Съвета от 14 декември 1998 година (ОВ L 358, стр. 100), която предвижда такова задължение именно за посрещане на евентуален недостиг или криза в снабдяването, приравнява мазутите на категория нефтопродукти.

Директива 2004/35/ЕО

17 Съображение 2 от Директива 2004/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологичните щети (ОВ L 143, стр. 56; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 11, стр. 168) гласи:

„Специално внимание следва да се обърне на Договора за Евратом и на съответните международни конвенции, както и на законодателството на Общността, регулиращо по-пълно и по-строго извършването на всички дейности, попадащи в обхвата на настоящата директива. […].“

18 Член 4, параграф 2 от Директива 2004/35 предвижда:

„Настоящата директива не се отнася за екологични щети и за непосредствена заплаха от такива щети, възникнала в резултат от инцидент, отговорността

и обезщетението за който попадат в обхвата на някоя от международните конвенции, изброени в приложение IV, включително бъдещите изменения на същите, които са в сила в заинтересованите държави-членки.“

19 Приложение IV към Директива 2004/35 гласи:

„Международни конвенции, посочени в член 4, параграф 2

а) Международна конвенция от 27 ноември 1992 г. за гражданска отговорност за щети от течни горива [да се чете: „Международна конвенция от 27 ноември 1992 г. за гражданска отговорност за щети от замърсяване с нефт“],

б) Международна конвенция от 27 ноември 1992 г. за създаване на Международен фонд за обезщетяване на щетите [да се чете: „Международен фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт“],

[…]“

Решение 2004/246/ЕО

20 На 2 март 2004 г. Съветът приема Решение 2004/246/ЕО за упълномощаване на държавите-членки да подпишат, ратифицират и да се присъединят към Протокола от 2003 година на Международната конвенция от 1992 година за създаване на Международен фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване

с нефт, в интерес на Европейската общност и за упълномощаване на Австрия и Люксембург, в интерес на Европейската общност, да се присъединят към основните документи (ОВ L 78, стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 34, стр. 180).

21 Съображение 4 от Решение 2004/246 гласи:

„Съгласно Протокола за допълнителния фонд страни по него могат да бъдат само суверенни държави; по тази причина не е възможно Общността да ратифицира или да се присъедини към Протокола, нито има перспектива да бъде в състояние да направи това в близко бъдеще."

22 Член 1, параграф 1 и член 4 от Решение 2004/246 гласят:

„*Член 1*

1. С настоящото решение държавите-членки се упълномощават да подписват, ратифицират и да се присъединяват в интерес на Европейската общност към Протокола от 2003 г. към Международната конвенция от 1992 г. за създаване на Международен фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт (Протокол за допълнителния фонд), при условията, определени в следните членове.

[…]

Член 4

При първа възможност държавите-членки полагат всички усилия, за да осигурят изменението и допълнението на Протокола за допълнителния фонд и основните документи, така че да се даде възможност на Общността да стане договаряща страна по тях.“

Национална правна уредба

23 Член 2 от Закон № 75-633 за обезвреждането на отпадъците и възстановяването на материалите от 15 юли 1975 г. [Loi nº 75-633 relative à l'élimination des déchets et à la récupération des matériaux] (JORF от 16 юли 1975 г., стр. 7279), понастоящем член L. 541-2 от Code de l'environnement [Кодекса за околната среда], гласи:

„Всеки, който произвежда или притежава отпадъци при условия, които могат да окажат вредно въздействие върху почвата, флората и фауната, да увреждат местностите и околностите, да замърсяват въздуха или водите, да причиняват шумове и миризми и като цяло да засягат неблагоприятно човешкото здраве и околната среда, е длъжен да ги обезвреди или да осигури обезвреждането им в съответствие с разпоредбите на настоящата глава при такива условия, че да се избегнат посочените въздействия.

Обезвреждането на отпадъците включва операциите по събиране, транспортиране, складиране, сортиране и третиране, необходими за възстановяването на компонентите и материалите, които могат да бъдат използвани отново, или на енергията, както и за депонирането или изхвърлянето в естествена среда на всички други продукти при такива условия, че да се избегнат упоменатите в предходната алинея вредни последици.“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

24 На 12 декември 1999 г. нефтеният танкер „Erika“, плаващ под малтийски флаг и нает от Total International Ltd, потъва на около 35 морски мили югозападно от нос Пенмарк (Финистер, Франция), като разлива в морето част от своя товар и от горивото в резервоарите си и предизвиква замърсяване на френското атлантическо крайбрежие.

25 От акта за препращане и представените на Съда становища следва, че италианското дружество ENEL сключва договор с Total International Ltd за доставката на мазут, предназначен за гориво при производството на електроенергия. За да изпълни този договор, Total raffinage distribution, понастоящем Total France SA, продава този мазут на Total International Ltd, което наема кораба „Erika“, за да го превози от пристанище Дюнкерк (Франция) до пристанище Милацо (Италия).

26 На 9 юни 2000 г. Commune de Mesquer предявява иск срещу дружествата Total пред Tribunal de commerce de Saint-Nazaire [Търговски съд на Сен-Назер], с който иска да се установи, че на основание на Закон № 75-633 дружествата трябва да отговарят за последиците от щетите, причинени от разпръснатите на нейна територия отпадъци, и да бъдат осъдени солидарно да заплатят сумата на направените от общината разходи за операциите по почистване и отстраняване на замърсяването, а именно 69 232,42 EUR.

27 След като искът ѝ е отхвърлен, Commune de Mesquer обжалва решението пред Cour d'appel de Rennes [Апелативен съд на Рен], който с решение от 13 февруари 2002 г. потвърждава решението на първоинстанционния съд, като приема, че в случая мазутът представлява не отпадък, а горивен материал, който представлява енергоресурс, създаден за конкретна употреба. Разбира се, Cour d'appel de Rennes признава, че от разлетия и изменен поради смесването си с водата и пясъка мазут са произлезли отпадъци, но въпреки това преценява, че няма разпоредба, която да потвърждава отговорността на дружествата Total, тъй като те не могат да се разглеждат като производители или притежатели на посочените отпадъци. Тогава Commune de Mesquer подава касационна жалба срещу решението.

28 Като приема, че спорът е свързан със значителна трудност относно тълкуването на Директива 75/442, Cour de cassation (Касационният съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Може ли мазутът — продукт, получен при рафиниране и отговарящ на спецификациите на потребителя — предназначен от производителя за продажба като гориво и упоменат в Директива 68/414 […], да бъде квалифициран като отпадък по смисъла на член 1 от Директива 75/442 […], кодифицирана с Директива 2006/12 […]?

2) Представлява ли товар от мазут, превозван с кораб и случайно разлят в морето, сам по себе си или след смесването си с вода и седименти, отпадък по смисъла на [категория] Q4 от приложение I към Директива 2006/12 […]?

3) При отрицателен отговор на първия въпрос и утвърдителен на втория, могат ли производителят на мазута (Total raffinage [distribution]) и/или продавачът и наемател на кораба (Total International Ltd) да бъдат разглеждани като производител и/или притежател на отпадък по смисъла на член 1, букви б) и в) от Директива 2006/12 […] за целите на прилагането на член 15 от същата директива, когато към момента на инцидента, вследствие на който се е превърнал в отпадък, продуктът е превозван от трето лице?“

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

29 Дружествата Total поддържат, че настоящото преюдициално запитване трябва да се обяви за недопустимо, доколкото Commune de Mesquer вече е получила обезщетение по линия на FUND 92 и следователно е лишена от правен интерес. При тези условия преюдициалното запитване имало хипотетичен характер.

30 Според постоянната съдебна практика въпросите, които са свързани с тълкуването на общностното право и са поставени от националния съд в нормативната и фактическата рамка, която той определя съгласно своите правомощия, и проверката на чиято точност не е задача на Съда, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на общностното право няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите фактически и правни елементи, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (вж. в този смисъл Решение от 7 юни 2007 г. по дело Van der Weerd и др., C-222/05—C-225/05, Сборник, стр. I-4233, точка 22 и цитираната съдебна практика).

31 Освен това съгласно постоянната съдебна практика националните юрисдикции, сезирани със спора, могат да преценят както необходимостта от преюдициално решение, за да могат да постановят решението си, така и релевантността на въпросите, които поставят на Съда (Решение от 15 юни 2006 г. по дело Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 и C-41/05, Recueil, стр. I-5293, точка 24 и цитираната съдебна практика).

32 В това отношение от преписката по делото следва, че Commune de Mesquer действително е получила обезщетение по линия на FUND 92, изплатено по искове за обезщетение, които тя предявява именно срещу собственика на кораба „Erika“ и FUND 92. Тези обезщетения са предмет на сделки, с които посочената община изрично се отказва от всички права и искове, като в противен случай се задължава да възстанови платените суми.

33 Изглежда препращащата юрисдикция разполага с тези сведения, но въпреки това нито е приела, че спорът по главното производство няма предмет или че Commune de Mesquer е изгубила правния си интерес, нито се е отказала от поставените на Съда преюдициални въпроси.

34 При тези обстоятелства е необходимо да се отговори на поставените от Cour de cassation въпроси.

По първия въпрос

35 С първия си въпрос препращащата юрисдикция иска да установи дали мазутът, продаван за гориво, може да се квалифицира като отпадък по смисъла на член 1, буква а) от Директива 75/442.

36 Дружествата Total, представилите становища държави-членки, както и Комисията, са на мнение, че на този въпрос трябва да се отговори отрицателно. Единствено Commune de Mesquer поддържа, че такъв мазут следва да се квалифицира като отпадък и че освен това въпросното вещество спада към категорията на опасните и забранени от закона продукти.

37 В самото начало следва да се напомни, че съгласно член 1, буква а) от Директива 75/442 за отпадък трябва да се смята всяко вещество или предмет от категориите, установени в приложение I към тази директива, които притежателят изхвърля, възнамерява или се изисква да изхвърли.

38 Ето защо в контекста на посочената директива обхватът на понятието за отпадък зависи от значението на думата „да изхвърли“ (Решение от 18 декември 1997 г. по дело Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, Recueil, стр. I-7411, точка 26) и следователно в съответствие с практиката на Съда е необходимо тази дума да се тълкува, като се има предвид целта на същата директива (Решение от 15 юни 2000 г. по дело ARCO Chemie Nederland и др., C-418/97 и C-419/97, Recueil, стр. I-4475, точка 37), която съгласно трето съображение от тази директива се състои в опазването на човешкото здраве и на околната среда от вредните въздействия, причинени от събирането, транспортирането, третирането, складирането и изхвърлянето на отпадъци, като се има предвид член 174, параграф 2 ЕО, който гласи, че политиката на Общността в областта на околната среда има за цел постигането на високо равнище на защита и се основава на принципите на предпазните мерки и превантивните действия (вж. Решение от 11 ноември 2004 г. по дело Niselli, C-457/02, Recueil, стр. I-10853, точка 33).

39 Съдът също така е постановил, че предвид целта на Директива 75/442, понятието за отпадък не може да се тълкува стеснително (вж. Решение по дело ARCO Chemie Nederland и др., посочено по-горе, точка 40).

40 Това понятие може да обхваща всички предмети и вещества, изхвърляни от техния собственик, дори ако имат търговска стойност и се събират с търговска цел за рециклиране, възстановяване или повторно използване (вж. по-специално Решение от 18 април 2002 г. по дело Palin Granit и Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus, C-9/00, Recueil, стр. I-3533, наричано по-нататък „Решение по дело Palin Granit“, точка 29 и цитираната съдебна практика).

41 В това отношение определени обстоятелства могат да указват наличието на действие, намерение или задължение за „изхвърляне“ на вещество или предмет по смисъла на член 1, буква а) от Директива 75/442. Такава по-специално е хипотезата, когато използваното вещество е производствен остатък, тоест

продукт, чието добиване като такъв не е било поставено като цел (Решение по дело ARCO Chemie Nederland и др., посочено по-горе, точки 83 и 84). Съдът например уточнява, че отломки от дейност по екстракция в кариера за гранит — като лицето, което експлоатира кариерата, не цели главно тяхното производство — по принцип представляват отпадъци (вж. Решение по дело Palin Granit, точки 32 и 33).

42 Все пак вещ, материал или суровина, получен(а) в резултат от процес по изработка или екстракция, чието главно предназначение не е производството им, могат да бъдат не остатък, а страничен продукт, който предприятието не желае да изхвърля, а да използва или да търгува с него при икономически изгодни условия, в последващ процес, без действия по предварителна преработка (вж. Решение по дело Palin Granit, точка 34, както и Определение от 15 януари 2004 г. по дело Saetti и Frediani, C-235/02, Recueil, стр. I-1005, точка 35).

43 Всъщност нищо не обосновава прилагането на разпоредбите на Директива 75/442 към вещи, материали или суровини, които имат икономическата стойност на продукти, независимо от каквато и да било преработка, и към които поради това им качество се прилага правната уредба за тези продукти (вж. Решение по дело Palin Granit, точка 35, както и Определение по дело Saetti и Frediani, посочено по-горе, точка 35).

44 Въпреки това предвид задължението понятието за отпадъци да се тълкува разширително с цел ограничаване на присъщите за тях неудобства и вредни последици, изтъкването на доводи, свързани със страничните продукти, трябва да се ограничи до положенията, в които повторното използване на вещ, материал или суровина е не само вероятно, а сигурно, без предварителна преработка и като продължение на производствения процес (Решение по дело Palin Granit, точка 36, както и Определение по дело Saetti и Frediani, посочено по-горе, точка 36).

45 В допълнение към критерия, изведен от характера на производствен остатък (или липсата на такъв характер) на дадено вещество, втори релевантен критерий при преценка дали веществото представлява отпадък по смисъла на Директива 75/442 е степента на вероятност за повторно използване на това вещество без действия по предварителна преработка. Вероятността за такова повторно използване е голяма, ако извън обикновената възможност за повторно използване на веществото е налице икономическа изгода за притежателя да направи

това. При подобна хипотеза въпросното вещество вече не може да се разглежда като вещество, което притежателят търси начин „да изхвърли“, а трябва да се смята за истински продукт (вж. Решение по дело Palin Granit, точка 37).

46 В делото по главното производство изглежда, че разглежданото вещество е получено в резултат от рафинирането на нефт.

47 Въпреки това остатъчното вещество може да се използва търговски при икономически изгодни условия, което се потвърждава от факта, че то е предмет на търговска сделка и че отговаря на спецификациите на купувача, както подчертава препращащата юрисдикция.

48 Следователно на първия въпрос следва да се отговори, че вещество като разглежданото в главното производство, а именно мазут, продаван за гориво, не представлява отпадък по смисъла на Директива 75/442, стига да се използва или с него да се търгува при икономически изгодни условия и да може действително да се използва като гориво, без да са необходими действия по предварителна преработка.

По втория въпрос

49 С втория си въпрос препращащата юрисдикция иска по същество да установи дали мазут, който случайно се е разлял в морето вследствие на корабокрушение, при това положение трябва да се квалифицира като отпадък по смисъла на категория Q4 от приложение I към Директива 75/442.

Становища, представени на Съда

50 Commune de Mesquer, по същество подкрепяна от френското и италианското правителство, както и от Комисията, е на мнение, че след като е разлят в морето и още повече след като се смеси с вода и седименти, такъв нефт трябва да се квалифицира като отпадък по смисъла на Директива 75/442.

51 Дружествата Total смятат, че сместа от нефт, вода и крайбрежни седименти представлява отпадък само ако съществува задължение за обезвреждане или оползотворяване на случайно разлетия нефт като такъв и ако той е необратимо свързан с водата и седиментите.

52 Белгийското правителство поддържа, че така разлетите в морето продукти трябва да се квалифицират не като отпадъци по смисъла на Директива 75/442, а като нефт по смисъла на Конвенцията за отговорността и Конвенцията FUND 92. Макар да допуска, че такъв нефт може да се квалифицира като отпадък по смисъла на тази директива, правителството на Обединеното кралство смята за желателно към случайния разлив на нефт в морето да се прилагат единствено Конвенцията за отговорността и Конвенцията FUND 92 и следователно при такива обстоятелства да не се прилага Директива 75/442.

Отговор на Съда

53 В самото начало следва да се напомни, че приложение I към Директива 75/442 предлага списъци с вещества и предмети, които могат да се квалифицират като отпадъци. Те обаче са само примерни, а квалифицирането на отпадъка зависи преди всичко от поведението на притежателя и значението на думата „да изхвърли“ (вж. Решение от 7 септември 2004 г. по дело Van de Walle и др., C-1/03, Recueil, стр. I-7613, точка 42).

54 Обстоятелството, че в точка Q4 от приложение I към Директива 75/442, озаглавено „Категории отпадъци“, се споменават „[м]атериали, които са били разлети, разпилени, изгубени или са претърпели друга злополука, включително материали, оборудване и други, замърсени в резултат на злополуката“, тогава представлява само указание за включването на такива материали в приложното поле на понятието за отпадък. Само по себе си обаче то не позволява като отпадък да се квалифицира случайно разлетият в морето нефт, довел до замърсяване на териториалните води, а впоследствие и на крайбрежието на държава-членка (вж. в този смисъл Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 43).

55 При тези условия следва да се провери дали такъв случаен разлив на нефт е акт, с който притежателят изхвърля нефта по смисъла на член 1, буква а) от Директива 75/442 (вж. в този смисъл Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 44).

56 В това отношение когато представлява производствен остатък, тоест продукт, чието добиване като такъв не е било поставено като цел с оглед по-нататъшно използване и който притежателят не може да използва повторно при икономически изгодни условия без предварителна преработка, въпросното вещество или предмет трябва да се разглежда като бреме, което притежателят „изхвърля“ (вж. Решение по дело Palin Granit, точки 32—37, както и Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 46).

57 Що се отнася до случайно разлят нефт, довел до замърсяване на земната повърхност и подпочвените води, Съдът вече е постановил, че той не представлява продукт, който може да се използва повторно без действия по предварителна преработка (вж. Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 47).

58 Тази констатация обаче се налага и що се отнася до случайно разлетия в морето нефт, довел до замърсяване на териториалните води, а впоследствие и на бреговете на държава-членка.

59 Всъщност не се оспорва, че използването или търгуването с такъв нефт, разпръснат по водата или в емулсия с нея, а още повече и смесен със седименти, е твърде несигурно и дори хипотетично. Дори ако се признае, че това е технически постижимо, не се оспорва и че това използване при всички случаи ще предполага действия по предварителна преработка, които — без изобщо да са икономически изгодни за притежателя на това вещество — в действителност ще представляват значително финансово бреме. От това следва, че такъв случайно разлят в морето нефт трябва да се смята за вещество, което притежателят е нямал намерение да произвежда и което той „изхвърля“, макар и неволно, при превозването, поради което то трябва да се квалифицира като отпадък по смисъла на Директива 75/442 (вж. в този смисъл Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точки 47 и 50).

60 Освен това обстоятелството, че случайният разлив на нефт е настъпил не на сухоземната територия на държава-членка, а в изключителната ѝ икономическа зона, не засяга приложимостта на посочената директива.

61 Всъщност без да е необходимо Съдът да се произнася по приложимостта на тази директива на мястото на корабокрушението, достатъчно е да се отбележи, че случайно разлетият по този начин нефт се е разнесъл по протежение на брега, докато е достигнал самия бряг, като по този начин се е оказал разлят и по сухоземната територия на тази държава-членка.

62 Оттук следва, че Директива 75/442 се прилага ratione loci при корабокрушение на нефтен танкер при обстоятелства като тези в делото по главното производство.

63 Следователно на втория въпрос следва да се отговори, че случайно разлят в морето нефт вследствие на корабокрушение, който се оказва смесен с вода и със седименти и се е разнесъл по протежение на брега на държава-членка, докато е достигнал самия бряг, представлява отпадък по смисъла на член 1, буква а) от Директива 75/442, стига този нефт вече да не може да се използва или с него да не може да се търгува без действия по предварителна преработка.

По третия въпрос

64 С третия си въпрос препращащата юрисдикция иска да установи дали при корабокрушение на нефтен танкер производителят на разлетия в морето мазут и/или продавачът на този мазут и наемател на кораба, който превозва това вещество, могат да бъдат задължени да понесат разходите за обезвреждане на произлезлите от това отпадъци, въпреки че разлятото в морето вещество е превозвано от трето лице, в случая морски превозвач.

Становища, представени на Съда

65 Commune de Mesquer смята, че в делото по главното производство за целите на прилагането на член 15 от Директива 75/442 производителят на мазута, както и продавачът на този мазут и наемател на кораба, който превозва това вещество, трябва по смисъла на член 1, букви б) и в) от тази директива да се смятат за производители и притежатели на отпадъците, получени при разлива на посоченото вещество в морето.

66 Според дружествата Total при обстоятелства като разглежданите по главното производство член 15 от Директива 75/442 не се прилага спрямо производителя на мазута, нито спрямо продавача на този мазут и наемател на кораба, който превозва това вещество, когато към момента на инцидента, вследствие на който посоченото вещество се е превърнало в отпадък, то е превозвано от трето лице. Освен това тази разпоредба не можела да се приложи към производителя на мазута само защото той е производител на продукта, от който са произлезли отпадъците.

67 Френското правителство, отчасти подкрепяно от италианското правителство и Комисията, е на мнение, че производителят на мазута и/или продавачът на този мазут и наемател на кораба, който превозва това вещество, могат да се

разглеждат като производители и/или притежатели на отпадъците, получени при разлива на посоченото вещество в морето, само ако корабокрушението, при което товарът от мазут се е превърнал в отпадъци, е предизвикано от различни действия, за които може да им се търси отговорност. Комисията все пак добавя, че производителят на продукт като мазута не може само поради факта на тази своя дейност да се смята за „производител“ и/или „притежател“ на отпадъците, произлезли от този продукт в резултат от инцидент при превозването му, по смисъла на член 1, букви б) и в) от Директива 75/442. Въпреки това на основание член 15, второ тире от тази директива той оставал длъжен да понесе разходите за обезвреждане на отпадъците в качеството си на „производител на продукта, от който са произлезли отпадъците“.

68 Според белгийското правителство прилагането на Директива 75/442 е изключено поради факта, че следва да се приложи Конвенцията за отговорността. По същия начин правителството на Обединеното кралство смята, че Съдът не трябва да отговаря на този въпрос, доколкото делото по главното производство се отнася до въпроси на отговорността при разлив на мазут в морето.

Отговор на Съда

69 Предвид целта на Директива 75/442, напомнена в трето съображение от нея, при обстоятелства като тези на делото по главното производство член 15, второ тире от тази директива предвижда, че в съответствие с принципа „замърсителят плаща“ разходите за обезвреждане на отпадъците следва да бъдат понесени от предишните притежатели или от производителя на продукта, от който са произлезли отпадъците.

70 Съгласно член 8 от Директива 75/442 всеки „притежател на отпадъци“ борави с тях чрез частен или публичен събирач на отпадъци или чрез предприятие, което осъществява операциите, изброени в приложение II А или II Б към тази директива, или ги оползотворява или обезвреждa сам в съответствие с разпоредбите на посочената директива (Решение от 26 април 2005 г. по дело Комисия/Ирландия, C-494/01, Recueil, стр. I-3331, точка 179).

71 От упоменатите по-горе разпоредби следва, че Директива 75/442 разграничава фактическото извършване на операциите по оползотворяване или обезвреждане, което възлага на всеки „притежател на отпадъци“, независимо кой е техният производител или кой ги притежава, от поемането на финансовата тежест на посочените операции, което в съответствие с принципа „замърсителят плаща“ е задължение на лицата, създали отпадъците, независимо дали са техни притежатели или предишни притежатели или производители на продукта, от който са произлезли отпадъците (Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 58).

72 В това отношение прилагането на принципа „замърсителят плаща“ по смисъла на член 174, параграф 2, първа алинея, второ изречение ЕО и член 15 от Директива 75/442 би било неуспешно, ако лицата, участвали в създаването на отпадъци, можеха да се отклоняват от финансовите си задължения, предвидени в тази директива, макар че ясно е установен произходът на разлетия, макар и неволно, в морето нефт, довел до замърсяване на крайбрежната територия на държава-членка.

— Относно понятията „притежател“ и „предишни притежатели“

73 Що се отнася до нефта, случайно разлят при изтичане от хранилищните съоръжения на бензиностанция и купен преди това от последната за нуждите на нейната дейност, Съдът е приел, че този нефт в действителност е притежание на управителя на бензиностанцията. По повод на същите обстоятелства Съдът освен това е приел, че за „производител“ на отпадъците по смисъла на член 1, буква б) от Директива 75/442 може да се смята онзи, който за нуждите на своята дейност държи на склад нефта към момента, в който той се е превърнал в отпадъци. Всъщност щом едновременно притежава тези отпадъци и е техен производител, управителят на такава бензиностанция трябва да се смята за притежател на тези отпадъци по смисъла на член 1, буква в) от тази директива (вж. в този смисъл Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 59).

74 По същия начин, когато става дума за случайно разлят в морето нефт, следва да се отбележи, че собственикът на кораба, който превозва посочения нефт, всъщност притежава този нефт непосредствено преди превръщането му в отпадъци. При това положение посоченият корабособственик може да се смята за производител на тези отпадъци по смисъла на член 1, буква б) от Директива 75/442 и на това основание да се квалифицира като „притежател“ по смисъла на член 1, буква в) от тази директива.

75 Все пак посочената директива не изключва възможността в определени хипотези разходите за обезвреждане на отпадъците да са в тежест на един или няколко предишни притежатели (Решение по дело Van de Walle и др., посочено по-горе, точка 57).

— Относно определянето на лицата, които трябва да понесат разходите за обезвреждане на отпадъците

76 В делото по главното производство се поставя въпросът дали и онзи, който е продал стоката на крайния получател и затова е наел потъналия в морето кораб, може да се смята за „притежател“, при тези обстоятелства „предишен“, на разлетите по този начин отпадъци. Освен това препращащата юрисдикция иска да установи дали и производителят на продукта, от който са произлезли отпадъците, може да бъде задължен да понесе разходите за обезвреждане на тези отпадъци.

77 В това отношение член 15 от Директива 75/442 предвижда, че определени категории лица, в случая „предишните притежатели“ или „производителят на продукта, от който са произлезли отпадъците“, могат да бъдат задължени да понесат разходите за обезвреждане на отпадъците в съответствие с принципа „замърсителят плаща“. Следователно това финансово задължение ги обвързва поради участието им в създаването на посочените отпадъци и евентуално на произтичащия от тях риск от замърсяване.

78 При това положение, когато става дума за случайно разлят в морето нефт вследствие на корабокрушение на нефтен танкер, националният съд може да приеме, че продавачът на този нефт и наемател на кораба, който го превозва, е „производител на отпадъците“, ако предвид доказателствата, които единствено този съд може да преценява, стигне до извода, че този продавач и наемател е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване, особено ако не е взел мерките за предотвратяване на такъв инцидент, каквито са мерките, свързани с избора на кораб. При такива обстоятелства посоченият продавач и наемател може да се смята за предишен притежател на отпадъците за целите на прилагането на първата част от член 15, второ тире от Директива 75/442.

79 Както бе припомнено в точка 69 от настоящото решение, при обстоятелства като тези в делото по главното производство член 15, второ тире от Директива 75/442 предвижда — както сочи употребата на съюза „или“ — че разходите за обезвреждане на отпадъците следва да бъдат понесени или от „предишните притежатели“, или от „производителя на продукта, от който са произлезли“ въпросните отпадъци.

80 В това отношение съгласно член 249 ЕО, макар да имат свобода при избора на формата и средствата, държавите-членки — адресати на Директива 75/442, са обвързани по отношение на постигането на резултата във връзка с поемането на финансовата тежест на разходите за обезвреждане на отпадъците. Следователно те са длъжни да гарантират, че тяхното национално законодателство дава възможност отговорността за посочените разходи да бъде понесена или от предишните притежатели, или от производителя на продукта, от който са произлезли отпадъците.

81 Както отбелязва генералният адвокат в точка 135 от своето заключение, член 15 от Директива 75/442 допуска държавите-членки да предвидят — в приложение на поетите в тази област международни ангажименти като Конвенцията за отговорността и Конвенцията FUND 92 — че корабособственикът и наемателят на кораба отговарят за щети, причинени от разлива на нефт в морето, само до размер с определен таван, зависещ от корабния тонаж, и/или само при особени обстоятелства, свързани с небрежност от тяхна страна. Тази разпоредба също така допуска в приложение на посочените международни ангажименти разходите за обезвреждане на отпадъците от случаен разлив на нефт в морето да се покриват до определен за всяко застрахователно събитие таван от фонд за обезщетяване като FUND 92, вместо от „притежателите“ по смисъла на член 1, буква в) от Директива 75/442.

82 Все пак ако се окаже, че разходите за обезвреждане на отпадъците, произлезли от случаен разлив на нефт в морето, не са покрити от посочения фонд или не могат да бъдат покрити поради надхвърлянето на тавана на предвиденото за това застрахователно събитие обезщетение, и че на основание на разпоредбите за ограничаване и/или освобождаване от отговорност националното право на държава-членка, включително произтичащото от международните конвенции, не допуска тези разходи да бъдат понесени от корабособственика и/или наемателя на кораба дори когато последните следва да се смятат за „притежатели" по смисъла на член 1, буква в) от Директива 75/442, тогава това национално право трябва да дава възможност посочените разходи да бъдат понесени от производителя на продукта, от който са произлезли разпръснатите по този начин отпадъци, за да се гарантира правилното транспониране на член 15 от тази директива. Въпреки това в съответствие с принципа „замърсителят плаща" такъв производител може да бъде задължен да понесе тези разходи само ако със своята дейност е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване.

83 В това отношение задължението на държавите-членки да вземат всички необходими мерки за постигането на предписания от една директива резултат е наложено от член 249, трета алинея ЕО и от самата директива. Това задължение да се вземат всички общи и специални мерки е наложено на всички органи на държавите-членки, включително на органите на съдебната власт в рамките на техните правомощия (вж. Решение от 13 ноември 1990 г. по дело Marleasing, C-106/89, Recueil, стр. I-4135, точка 8 и Решение по дело Inter-Environnement Wallonie, посочено по-горе, точка 40).

84 Оттук следва, че при прилагането на националното законодателство, независимо дали става дума за разпоредби, приети преди или след влизането в сила на директивата, или за разпоредби, произтичащи от международни конвенции, по които държавата-членка е страна, националната юрисдикция, от която се иска да ги тълкува, е длъжна да го направи, доколкото е възможно, в светлината на текста и целта на директивата, за да се постигне търсеният от нея резултат, и по този начин да се съобрази с член 249, трета алинея ЕО (вж. в този смисъл Решение по дело Marleasing, посочено по-горе, точка 8).

85 Освен това, обратно на изтъкнатото от дружествата Total в хода на съдебното заседание, Общността не е обвързана от Конвенцията за отговорността и Конвенцията FUND 92. Всъщност Общността не се е присъединила към посочените международни актове, от една страна, а от друга — не може да се

смята нито за встъпила в правата и задълженията на своите държави-членки, макар и само защото не всички те са страни по тези конвенции (вж. по аналогия Решение от 14 юли 1994 г. по дело Peralta, C-379/92, Recueil, стр. I-3453, точка 16, както и Решение от 3 юни 2008 г. по дело Intertanko и др., C-308/06, Сборник, стр. I-4057, точка 47), нито за непряко обвързана от посочените конвенции по силата на член 235 от Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право, подписана на 10 декември 1982 г. в Монтего Бей, влязла в сила на 16 ноември 1994 г. и одобрена с Решение 98/392/ЕО на Съвета от 23 март 1998 година (ОВ L 179, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 4, том 4, стр. 103) — разпоредба, с алинея 3 от която само се установява общо задължение за сътрудничество между страните по тази конвенция, както подчертава френското правителство в хода на съдебното заседание.

86 По-нататък, що се отнася до Решение 2004/246 за упълномощаване на държавите-членки да подпишат, ратифицират и да се присъединят към Протокола от 2003 година на Конвенцията FUND 92 в интерес на Европейската общност, достатъчно е да се приеме за установено, че посоченото решение и посоченият протокол от 2003 г. не могат да се приложат към обстоятелствата, разглеждани в делото по главното производство.

87 Несъмнено член 4, параграф 2 от Директива 2004/35 изрично предвижда, че тя не се отнася за инцидент или дейност, отговорността и обезщетението за които попадат в обхвата на някой от международните актове, изброени в приложение IV към нея, в което са включени Конвенцията за отговорността и Конвенцията FUND 92. Всъщност както се посочва в съображение 2 от директивата, общностният законодател е приел за необходимо изрично да вземе предвид съответните международни конвенции, регулиращи по-пълно и по-строго извършването на всички дейности, попадащи в обхвата на тази директива.

88 Все пак е необходимо да се приеме за установено, че Директива 75/442 не съдържа аналогична разпоредба, включително в кодифицираната си редакция, произтичаща от Директива 2006/12.

89 Предвид изложените дотук съображения, на третия въпрос следва да се отговори, че за целите на прилагането на член 15 от Директива 75/442 към случаен разлив на нефт в морето, довел до замърсяване на брегове на държава-членка:

— националният съд може да приеме, че продавачът на този нефт и наемател на кораба, който го превозва, е производител на тези отпадъци по смисъла на член 1, буква б) от Директива 75/442, и поради това е и „предишен притежател“ за целите на прилагането на първата част от член 15, второ тире от тази директива, ако предвид доказателствата, които единствено този съд може да преценява, стигне до извода, че този продавач и наемател е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване, особено ако не е взел мерките за предотвратяване на такъв инцидент, каквито са мерките, свързани с избора на кораб;

— ако се окаже, че разходите за обезвреждане на отпадъците, произлезли от случаен разлив на нефт в морето, не са покрити от FUND 92 или не могат да бъдат покрити поради надхвърлянето на тавана на предвиденото за това застрахователно събитие обезщетение, и че на основание на разпоредбите за ограничаване и/или освобождаване от отговорност националното право на държава-членка, включително произтичащото от международните конвенции, не допуска тези разходи да бъдат понесени от корабособственика и/или наемателя на кораба дори когато последните следва да се смятат за „притежатели“ по смисъла на член 1, буква в) от Директива 75/442, тогава това национално право трябва да дава възможност посочените разходи да бъдат понесени от производителя на продукта, от който са произлезли разпръснатите по този начин отпадъци, за да се гарантира правилното транспониране на член 15 от тази директива. Въпреки това в съответствие с принципа „замърсителят плаща“ такъв производител може да бъде задължен да понесе тези разходи само ако със своята дейност е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване.

По съдебните разноски

90 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

1) **Вещество като разглежданото в главното производство, а именно мазут, продаван за гориво, не представлява отпадък по смисъла на Директива 75/442/ЕИО на Съвета от 15 юли 1975 година относно отпадъците, изменена с Решение 96/350/ЕО на Комисията от 24 май 1996 година, стига да се използва или с него да се търгува при икономически изгодни условия и да може действително да се използва като гориво, без да са необходими действия по предварителна преработка.**

2) **Случайно разлят в морето нефт вследствие на корабокрушение, който се оказва смесен с вода и със седименти и се е разнесъл по протежение на брега на държава-членка, докато е достигнал самия бряг, представлява отпадък по смисъла на член 1, буква а) от Директива 75/442, изменена с Решение 96/350, стига този нефт вече да не може да се използва или с него да не може да се търгува без действия по предварителна преработка.**

3) **За целите на прилагането на член 15 от Директива 75/442, изменена с Решение 96/350, към случаен разлив на нефт в морето, довел до замърсяване на брегове на държава-членка:**

   — **националният съд може да приеме, че продавачът на този нефт и наемател на кораба, който го превозва, е производител на тези отпадъци по смисъла на член 1, буква б) от Директива 75/442, изменена с Решение 96/350, и поради това е и „предишен притежател“ за целите на прилагането на първата част от член 15, второ тире от тази директива, ако предвид доказателствата, които единствено този съд може да преценява, стигне до извода, че този продавач и наемател е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване, особено ако не е взел мерките за предотвратяване на такъв инцидент, каквито са мерките, свързани с избора на кораб;**

— **ако се окаже, че разходите за обезвреждане на отпадъците, произлезли от случаен разлив на нефт в морето, не са покрити от Международния фонд за обезщетение при щети, причинени от замърсяване с нефт, или не могат да бъдат покрити поради надхвърлянето на тавана на предвиденото за това застрахователно събитие обезщетение, и че на основание на разпоредбите за ограничаване и/или освобождаване от отговорност националното право на държава-членка, включително произтичащото от международните конвенции, не допуска тези разходи да бъдат понесени от корабособственика и/или наемателя на кораба дори когато последните следва да се смятат за „притежатели“ по смисъла на член 1, буква в) от Директива 75/442, изменена с Решение 96/350, тогава това национално право трябва да дава възможност посочените разходи да бъдат понесени от производителя на продукта, от който са произлезли разпръснатите по този начин отпадъци, за да се гарантира правилното транспониране на член 15 от тази директива. Въпреки това в съответствие с принципа „замърсителят плаща“ такъв производител може да бъде задължен да понесе тези разходи само ако със своята дейност е допринесъл за риска от настъпването на причиненото от корабокрушението замърсяване.**

Подписи